

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI
KOMMUNAL VA MEHNAT GIGIYENASI KAFEDRASI**

***Akademik Iskandarov Tulkin Iskandarovich
tavalludining 85 yilligiga bag'ishlangan
“O'zbekiston Respublikasi ekologiyasining dolzarb muammolari va
ularni echish yo'llari” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjumani***

***Республиканская научно-практическая конференция,
посвященная 85-летию академика
Искандарова Тулкина Искандаровича
«Актуальные проблемы экологии Республики Узбекистан и
пути их решения»***

Toshkent – 2024

*Akademik Iskandarov Tulkin Iskandarovich
tavalludining 85 yilligiga bag‘ishlangan
“O‘zbekiston Respublikasi ekologiyasining dolzarb muammolari va ularni echish yo‘llari”
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani*

**O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni Saqlash Vazirligi
Toshkent tibbiyot akademiyasi
Kommunal va mehnat gigiyenasi kafedrası**

**Akademik Iskandarov Tulkin Iskandarovich
tavalludining 85 yilligiga bag‘ishlangan
“O‘zbekiston Respublikasi ekologiyasining dolzarb
muammolari va ularni echish yo‘llari” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjumani**

*Toshkent shahrida 2024 yil 25 aprelda
o‘tkazilgan ilmiy-amaliy anjuman
materiallari to‘plami.*

Toshkent -2024

*Akademik Iskandarov Tulkin Iskandarovich
tavalludining 85 yilligiga bag'ishlangan
"O'zbekiston Respublikasi ekologiyasining dolzarb muammolari va ularni echish yo'llari"
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani*

boradilar, bular: sex boshlig'i, sex texnolog, master, kristallanish operatori, ekstragironator, mexanik-ta'mirchi, qadaqlovchi va ishlab chiqarish xonasi farroshi. Texnologik jarayon natijasida ishchi hudud havosiga aralash tarkibli chang va kimyoviy moddalar ajralib chiqib, ishlovchilar organizmiga zararli ta'sir ko'rsatishi o'rganildi. Bundan tashqari ishlovchilar ish kuni davomida noratsional yoritilganlik hamda ishning og'irligi va keskinligi hususiyatlariga bog'liq holda zararli mehnat sharoitida faoliyat olib borishlari ma'lum bo'ldi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, fitopreparatlar borgan sari tibbiyot amaliyotiga turli xil kasalliklarni davolash uchun tobora kengroq tatbiq qilinmoqda. Dorivor o'simliklarning tibbiyotda tutgan o'ri hamda ularning ahamiyati kun sayin ortib borishi kuzatilmoqda. Shunday ekan ishlovchilar salomatligini himoya qilish maqsadida fitopreparatlarni ishlab chiqarish jarayonida mehnat sharoitlarini optimallashtirish, zararli omillarni ishlovchilar organizmiga salbiy ta'sirini minimallashtirish profilaktik tibbiyot sohasinining oldida turgan vazifalardan biri bo'lib, mazkur sohani davomli o'rganishni talab etadi.

**ISHLAB CHIQARISH KORXONALARI ISHCHILARINI
OVQATLANISHINI BAHOLASH**

Toshkent tibbiyot akademiyasi

Bolalar, o'smirlar va ovqatlanish gigiyenasi kafedrası

Turdialiyev Sh.X., Kamilova A.Sh., Kamilov Dj.Yu.

Dolzarbli. Polimerlarning yengilligi, ishlov berish qulayligi, tashqi ko'rinishining chiroyligi, ularning sanoatninng barcha sohalariga kirib borganligini ko'rsatadi. O'zbekistonda har yili umumiy o'lim holatlarining 78% yuqumli bo'lmagan kasalliklar tufayli yuzaga keladi. Bu albatta ovqatlanish tartibi bilan ham bog'liq hisoblanadi. Ayniqsa 30 - 69 yoshdagi erta o'lim sabablari strukturasida birinchi o'rinni qon aylanish tizimi kasalliklari, shu jumladan yurak qon tomir

*Akademik Iskandarov Tulkin Iskandarovich
tavalludining 85 yilligiga bag'ishlangan
"O'zbekiston Respublikasi ekologiyasining dolzarb muammolari va ularni echish yo'llari"
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani*

kasalliklari, arterial gipertoniya va uning asoratlari (miokard infarkt, insult va boshqalar) egallaydi.

Ishning maqsadi. Ishlab chiqarish korxonalarida ishchilarini kasallanish holatlari va ovqatlanishiga gigiyenik baho berish.

Tekshirish usullari. Korxona xodimlarini ovqatlanish tartibini so'rovnoma asosida tahlil qilish hamda maxsus chora – tadbirlar ishlab chiqish.

Natijalar. Nazorat ostiga olingan xodimlarning ovqatlanish tartibining yilning yoz masumida ovqatlanish holatining tahlili shuni ko'rsatadiki, don mahsulotlaridan unning miqdori erkaklarda 12,5% ga, ayollarda esa 75% gacha, erkaklarda 1,25 martaga, ayollarda 0,75 martaga ko'pligi aniqlangan. Korxona xodimlarini ovqatlanish tartibini so'rovnoma asosida tahlil o'tkazilganda, erkaklarning kunlik mahsulotlarining iste'mol nisbati ayollarga nisbatan keskin farq qilganligini ko'rsatmoqda. Erkaklarning kunlik ratsioni qovurilgan, tuzli, achchiq va qovurilgan ovqatlarining iste'moli bilan birgalikda yetarli darajada ortiqcha shirinliklardan tashkil topgan. Bu esa aks holda kasallikning rivojlanishning eng asosiy xavf omillaridan biri hisoblanadi.

Mahsulotlarning iste'molini baholashda kun davomidagi ovqatlanish tartibi va uning gigiyenik talablarga mos kelish va kelmasligi baholandi.

Nonning kunlik iste'mol darajasi esa erkaklarda 67,6%, ayollarda 63,1%ga ortiqchaligi aholining ikkala jinsida ham moddalar alashinuvi jarayonini izdan chiqishga olib kelishiga sharoit yaratilganligi ko'rsatib turibdi. Bu bir oddiy non iste'molidagi misol edi. Boshqa mahsulotlarchi?

Ishchilarning kasallanishi ko'pgina omillarga bog'liq bo'lgani munosabati bilan uni pasaytirish bo'yicha choralar ishlab chiqarish kompleks muammo hisoblanadi. Uni hal etishda turli ilm va mutaxassisliklarning vakillari ishtirok etadilar: texnologlar, ximiklar, konstruktorlar, fiziklar, tibbiyot xodimlari (dietolog, nutritsiologlar) va boshqalar. Ishlab chiqarish korxonalarida ishchilar ovqatlanish tartibini fasllar davomida tahlili kasallikning rivojlanishidagi eng asosiy xavf omillarini alohida

ajratish va bir-biri bilan korrelyatsion bog'liqliligini gigiyenik va ijtimoiy jihatdan tahlil qilish hamda manzilli chora-tadbirlar bilan birgalikda ratsion ishlab chiqishga asos bo'ladi.

XULOSA. Ishchilarning kasbiy kasallanishining oldini olish va mehnatini himoya qilishda tibbiyot ilmiga va birinchi darajada - mehnat gigiyenasiga katta rol tegishli bo'lib, uning zimmasiga korxonalarda ogohlantiruvchi va joriy sanitar nazorati o'tkazish, gigiyenik normativlar ishlab chiqish (yo'l qo'yiladigan va optimal), mehnatni tarangligi va og'irligini baholash, kasbiy kasalliklarni yo'qotish bo'yicha kompleks sog'lomlashtirish chora-tadbirlarini ishlab chiqish yuklatilgan. Tadqiqodlar shuni ko'rsatadiki, polimer ishlab chiqarish korxonalari ishchilar ovqatlanishini qat'iy nazorat ostiga olish, ular uchun to'g'ri ovqatlanish ratsionini tuzib berish juda ham muhim ahamiyat kasb etadi va bu bizni oldimizda turgan muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

TUG'MA ASAB KASALLIKLARINI SABABLARINI O'RGANISH VA ULARNING OLDINI OLISH

Toshkent tibbiyot akademiyasi

Atrof muhit gigiyenasi kafedrası katta o'qituvchisi,

PhD Toshmatova G.A.,

2-bosqich talabasi Nazarova N.I.

Annotatsiya: ushbu maqolada hozirgi kunda rivojlanib borayotgan tug'ma asab kasalliklari haqida fikr yuritiladi. tug'ma nerv tizimi kasalliklari turlari, kelib chiqish sabablari, ko'payish sabablari, uning zo'rayishini oldini olish chora-tadbirlari va sog'lom oilalarda bo'lmasligini taminlash kabi maslahatlar va bir qator yechimlar ko'rib chiqiladi.

Annotation: This article discusses the current development of congenital neurodegenerative diseases. types of congenital nervous system diseases, causes of

MUNDARIJA

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ АКАДЕМИКА АКАДЕМИИ НАУК РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ МЕДИКО-ТЕХНИЧЕСКИХ НАУК, ДОКТОРА МЕДИЦИНСКИХ НАУК, ПРОФЕССОРА, ЗАСЛУЖЕННОГО ВРАЧА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН ИСКАНДАРОВА ТУЛКИНА ИСКАНДАРОВИЧА	4
FENOL HAMDA AZOT OKSIDLARINING ORGANIZMGA MUTAGEN TA'SIRINI O'RGANISH NATIJALARI <i>Abdukadirova L.K.</i>	14
O'RTA MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARINING OVQATLANISH HOLATINI TAHLILI <i>Axmadaliyeva N.O., Nigmatullayeva D.J., Imamova A.O., Sadirova M.K., Yesenbayeva R.M.</i>	16
BUXORO VILOYATI SUV MANBALARI IFLOSLANISHINING ZAMONAVIY HOLATI <i>Alimov B.A.</i>	18
AVTO TRANSPORT VOSITALARINING EKOLOGIYAGA TA'SIRI <i>Boqijonov F.A.</i>	20
TUPROQ HOLATINI YAXSHI SAQLASH-SALOMATLIKKA TA'SIR QILUVCHI OMILDIR <i>Voxidov U.G.</i>	22
GILAM ISHLAB CHIQARISHDA MEHNAT GIGIENASI <i>Jumayeva A.A.</i>	23
KANALIZATSIYA TOZALASH INSHOOTLARI ISH SAMARADORLIGINI GIGIYENIK BAHOLASH <i>Iskandarova G.T., Yusupxo'jayeva A.M.</i>	26
LATYEKSGA SYEZUVCHANLIKNI OLDINI OLISH BO'YICHA TAVSIYALAR <i>Iskandarova G.T., Abdullayev M.A.</i>	27
ISHLAB CHIQARISHDA MIKROIQLIMNING ISHCHILAR ORGANIZMIGA TA'SIRI <i>Iskandarov A.B.</i>	29
SELITEB HUDUDNI KO'KALAMZORLASHTIRISHGA ASOSIY YONDOSHUVLAR <i>Iskandarov A.B., Xaitova Sh.I.</i>	31
AVTOTRANSPORT VA ATMOSFERA HAVOSI	33

*Akademik Iskandarov Tulkin Iskandarovich
tavalludining 85 yilligiga bag‘ishlangan
“O‘zbekiston Respublikasi ekologiyasining dolzarb muammolari va ularni echish yo‘llari”
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani*

Iskandarov A.B., Axmetova F.

**AHOLI TURAR JOYLARINI OBODONLASHTIRISH
ELEMENTLARIGA GIGIYENIK TALABLAR** 35

Iskandarov A.B., Botirova G.

**AHOLINING SOG‘LOM OVQATLANISHIDA
MIKROELEMENTLARNI O‘RNI. KALSIY
YETISHMOVCHILIGI** 36

Ismoilov D.T., Qambarov B.B.

**AKADEMIK T.I. ISKANDAROV – O‘ZBEKISTON GIGIYENA
FANIDAGI TUTGAN O‘RNI** 39

Karimov B.B.

**AHOLI YASHASH JOYLARIDA ISHLAB CHIQUARISH
SANOAT KORXONALARI EKOLOGIYAGA TA‘SIRINI
BAHOLASH** 40

Kodirova M.M.

**ATMOSFERA HAVOSINING IFLOSLANISH
MUAMMOLARI** 42

Kabilova G.A.

**QORAQALPOG‘ISTON RESPUBLIKASIDA OZIYQ-OVQAT
VA ICHIMLIK SUVINING RADIATSIYAVIY
XAVFSIZLIGINI TA‘MINLASH ALGORITMI** 43

Kodirov D.A., Xudayberganov A. S., Israilova G.M.

**ISHLAB CHIQUARISH SANOAT KORXONALARINI AHOLI
YASHASH JOYLARI ATMOSFERA HAVOSIGA TA‘SIRI** 45

Muxammadova G.Q.

**QON TOMIR KASALLIKLARI BOR BO‘LGAN
BEMORLARGA IQLIM O‘ZGARISHING TA‘SIRI** 47

Nazarova S.K., Xasanova M.I., Odilova M.A.

**KORXONA VA ZAVOD ISHLAB CHIQUARADIGAN ZARARLI
MAHSULOTLARNING INSON SALOMATLIGIGA TA‘SIRINI
O‘RGANISH** 51

Rasulova N.F., Eshdavlatov B.M., Otashexov Z.I.

ATROF MUHIT VA O‘TKIR ICHAK KASALLIKLARI 54

Salomova F.I., Sherqo‘ziyeva G.F., Iskandarov A.B., Urmanova L.D.

SHAHAR MUHITI VA AHOLI SALOMATLIGI 56

Sadullayeva X.A., Salomova F.I.

**QATTIQ MAISHIY CHIQUINDILAR – DUNYONING GLOBAL
MUAMMOSIDIR** 58

Saidova S.A.

O‘SIMLIK HOM ASHYOLARIDAN DORI VOSITALARI ISHLAB CHIQARISHDA ISHLOVCHILARNI MEHNAT SHAROITLARINI O‘RGANISH	61
<i>Tashpulatova M.N., Xodjayev A.Sh.</i>	
ISHLAB CHIQARISH KORXONALARI ISHCHILARINI OVQATLANISHINI BAHOLASH	62
<i>Turdialiyev Sh.X., Kamilova A.Sh., Kamilov Dj.Yu.</i>	
TUG‘MA ASAB KASALLIKLARINI SABABLARINI O‘RGANISH VA ULARNING OLDINI OLISH	64
<i>Toshmatova G.A., Nazarova N.I.</i>	
HOZIRGI KUNDA HAVONING IFLOSLANISHI VA BUNING NATIJASIDA INSON ORGAIZMIDA KELIB CHIQADIGAN KASALLIKLAR	66
<i>Toshmatova G.A., Nazarova N.I.</i>	
SPORTCHILARNING OVQATLANISH RATSIONINI TUZISHDAGI ASOSIY TALABLAR	68
<i>Turdialiyev Sh.X., Usmonaliyeva N.Sh.</i>	
BOLALAR O‘SISH VA RIVOJLANISHIDA ATROF-MUHITNING AHAMIYATI	70
<i>Fayziyeva M.F., Asadova G.A., Otashexov Z.I.</i>	
MASHINASOZLIK KORXONALARIDA SHOVQIN YETAKCHI ZARARLI OMIL SIFATIDA	74
<i>Xadjayeva U.A.</i>	
MASHINASOZLIK KORXONALARIDA KIMYOVIY OMILNI GIGIYENIK TAVSIFI	77
<i>Xadjayeva U.A.</i>	
SUVNING SIFATI EKOLOGIK MUAMMO	79
<i>Sherqo‘ziyeva G.F., Bahriddinova M.N., Boysariyeva M.R., Egamberdiyeva Z.Z., Toshpo‘latov B.M.</i>	
OCHIQ SUV HAVZALARINI IFLOSLANISH KO‘RSATKICHLARI	80
<i>Yusupxo‘jayeva A.M., Raxmatullayev O.</i>	
ПИЩЕВАЯ НЕПЕРЕНОСИМОСТЬ ГЛЮТЕНА	83
<i>Абдуллаева Д.Г., Разиков Ф.И.</i>	
ОЖИРЕНИЕ У ВЗРОСЛЫХ И ЕГО ПРОФИЛАКТИКА	85
<i>Абдуллаева Д.Г., Икрамова Н.И.</i>	
ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА И ЗАБОЛЕВАНИЯ ПОЧЕК	87
<i>Асадов Р.Х., Джалилова Г.А.</i>	
АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ВНЕДРЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В	89